

BUDA-PESTA

15 Juniu st. v.

27 Juniu st. n.

Va esi duminec'a.

Redact.: strad'a Havas nr.1.

Nr. 24.

Anulu XI.

1875.

Pretiuulu pe unu anu 10 fl.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

Umbr'a mea.

P'acestu pamentu sum si eu o fiantia,
L'ata mamei peptu cu lacrami fui nutritu;
Si 'n leganu eu plangeam fara sciintia,
Si nu scieam la ce eu sum ursitu.

Ca copilasiu mergeam si eu la scola
Ca se invetiu in lume se traiescu;
Dar am vediutu ca nimeni nu se scola
Se-mi dica: „Ah, voiu se te fericescu.“

Candu am crescutu s'aveam versta de june,
Acestu pamentu mi-para unu paradisu;
Dar florile pareau ca voru a-mi spune:
Tote ce vedi nu sunt decatu unu visu.

Candu am pasitu in sfer'a conjugala,
Ventu-mi rari o rosa catra nuori;
Si alt'a 'n locu prinsei atunci cu fala,
Si o adoru, ca-i fiore dintre flori.

Vream unu amicu se am in confidintia,
Sinceru, onestu, ca frate se-lu iubescu;
Dar m'am convinsu ca tot' a lui credintia
E unu vasu golu pe globulu pamentescu.

Cautu a gasi pe omulu infratirii,
Cu simtiu moralu in lumea ce traiescu;
Dar nu gasescu; caici foculu retacirii
A arsu pe toti cu cari me 'ntalnescu.

Ah, multu me temu ca reulu ce-i in lume
Va nimici pe oi si pe pastoriu;
Si-atunci d'odatu peri-va si-alu meu nume,
Si va fi dusu de vantulu sboratoriu.

Atat'a sciu ca sum si eu fiantia;
Dar d'unde viu, si ce cautu pe pamentu?
Preste pucinu sbura-va c'usiurintia
Si umbr'a mea pe recele-mi mormentu.

Z. Antinescu.

O anima.

— Novela de Teresia Ramlau. —

(Urmare si fine.)

Cu catu se departa mai tare cu atat'a mai
turburate erau cugetele, ca-ei suspine profunde
se smulgeau din peptulu lui, si facia lui totu
mai trista se facea.

— Unde, incatrau se me ducu se te aflu
pre tine, angeru suferindu? O! si ce-mi folo-
sesce chiar de te-asii afla? Ti-mai potu eu in-
tinde maic'a acest'a?

Nu cumva e ea da? si la cine? la o petra
lucitoria, fara pretiu de care m'am lasatu a me
orbí si a sacrificá pentru ea unu diamantu!

— Valdemar unde esti? — suna o voce
de femeia, intrerupendu melancoliculu mono-

logu alu preumblatoriului, care spariatu — si indreptà pasii dupa loculu, de unde audise sunandu viersulu.

Dupa câte va minute se alipì de braciulu lui o femeia frumòsa si stralucinda de lucsu, „Èr visedi?“ — dîse ea inputandu-i — pentru ce te totu separezi de societate?“

— N'am visatu Lindo, ci am cugetatu la venitoriulu vietii nòstre, care nu mai pôte sè decurga cà pana aci, — respunse elu intonandu tare fia-care cuventu. „Nu vrèu sè mai depindu de la tatalu teu, care te impresura cu acèst'a splendóre, si inadusiesce in tine tôte bucurile casnice. Sòrtea de a-mi fi socia trebuie sè te indestulésca, si sè te facu fericita. De cinci ani decandu mi-esti muiere, ducu viétia desiérta si nefolositória am fostu numai invelitóra, care ti-maresce lumin'a, Tu alergii numai din o desiértatiune in alta: de la teatru la concertu, de la balu la soiré, economi'a casei o batujocoresci! Si acumu inca de securu ai venitu sè-mi anuncii, cà la propunerea ta se arangiéza unu balu.

— Ba nu? pedantulu meu domnu consòrte, de asta data ai gresitu cu calcululu, — dîse Lind'a superata.

Vomu a-ti anunciá ceva ce sta in armonia cu dispositiunea dtale. Vinu a te intrebá, cà nu vomu petrece si noi o dama la repausulu eternu, cà-ci toti ceialalti ómeni sunt determinati la acèst'a, si déca cum-va te invoiesci domnulu meu la acèst'a, atunci ospetariulu e gatá a ne procurá o trasura.

— De ce vorbesci? e acea dama repausata? Si unde sè o petrecemu? — intrebà Valdemar privindu la muierea sa.

— Cine e, nu sciu, dîse ea. Peste totu nu-i scie nime numele. Va sè se depuna inse dóue mile indepartare de aici in cript'a castelului contescu. Baronulu, eu i apartiene acuma castelulu e aici si o ascépta. Èlu nu i-a spusu numele, vorbesce inse despre dins'a cu atát'a respectu, încátu trebuie sè créda omulu, cà e o principesa esilata si nefericita, si cu tôte aceste se díce, cà nu e nici consangen'a casei aceleia. Atát'a se scia, cà e o calugaritia si se petrece la repausu de celalalte sorori. Asta-di sosesc cortegiulu aici, si déca ne vomu grabí, ne putemu si noi insoti la dinsulu. Mai inainte inse trebuie sè-mi schimbu vestmintele, cà-ci dómn'a Nosvitz mi-a spusu, cà voru fi toalete elegante acolo, fiindu cà baronulu are de cugetu sè-i invite pe toti in castelu. Vîno, dîse Lind'a, ducandu cu sine pe tacutulu seu barbatu.

Clopotele sunara. In vestminte negre se adunara locuitorii satului la demandarea domnului din castelu, cu flori si cu cununi in capetulu satului. Acompaniatu de musica lugubra mergea incetu unu caru simplu neinfrumsetiatu. — Dupa caru urmau 12 sorori misericordiane acoperite cu veluri negre, si insotira din candu in candu sunetele triste cu plangerile loru. Dupa ele urmà domnulu castelului cu intrég'a sa familia. Dupa acea urmà unu lungu siru de trasuri, in cari se aflau multi domni si dame stralucitòrie.

La usi'a criptei se oprì carulu.

Music'a incetà, si din castelu se aretà unu preotu betranu venerabilu; tôte capetele se descoperira, tacere mormentalá domniá, pe candu preotulu incepù astu-felu:

„Asta-di petrecemu la repausulu eternu unu cadavru, alu carui sufletu obositu de lupta i-a precesu in locuintiele pacei eterne. Ne aflàm la usi'a mormentului unei repausate in lupta. Nu sunt aceste remasitiele unei incaruntite obosite de viétia, care radiemata pe càrgia pasiesce catra mormentu, nu, ci a unei femei tinere, care obosita de fortunele vietiei si-afla aici repausulu durabilu, care in tinereti'a ei nu a fostu fericita a se bucurá de ingrigirea parintiloru, ci pe care prevedinti'a incepuse a o urcá inainte de ce se cunoscea bine pe sine. Nu-mi este iertatu sè vorbescu din viétia ei multu cercata, càci nobil'a repausata, la a carei respirare am fostu si eu presentu, m'a roगतu, sè nu vorbescu despre viétia ei. Necunoscuta, precum a trecutu prin viétia, a voitu sè remana si la mórte. La patulu ei mortalu nu stetera consangeni, numai eu si sororile misericordiane in a caroru mijlocu — si-petrecù 5 ani de dile, ca o martira chiarificata, neobosita in binefaceri si in mangaierea celoru in-tristati.

„Repauséza in linisce tu martira!

„In asilulu teu din urma nu te va mai conturbá nimeni. Suferintiele tale omenesci s'au finitu. Èr noi se ne inaltiàm manile si anim'a la Ddieu spre a-i multumí, cà a luat u la sine pe acea, ce cu atát'a gloria a sustienutu virtutea.“

Preotulu incetà, cadavruulu se depuse, si cu profunda miscare conduse domnulu castelului pe toti ospetii in sala. Numai sororile si-reapucara calea inapoi, candu unu omu palidu le oprì, si pofì sè vorbésca cu priorés'a Priorés'a est dintre celalalte, si strainulu o conduse in unu locu retrasu. Vorbira càtu-va

timpu cu focu, domnulu acela cerea ceva, priores'a refusá.

— Pentru numele lui Ddiu, spuneti-mi cum o-a chiamatu? — se rogá elu. De cumva e ea, atunci am dreptulu de a intrebá.

— Cine cugeti dta cá a fostu ea? — intrebá priores'a. Ghiciti, si atunci nu ve voi retacé numele.

— Cu ce nume sè Ve-o numescu? — strigá elu. — Eu o numiamu angerulu vietiei mele, aperatória aniloru mei in tineretia, nefe-ricit'a mea martira, care si-a sacrificatu generósa si frumósa pentru ca sè me faca fe-ricitu.

— Ea e, — respunse priores'a emotiu-nata. — Acuma scfu si eu cine esti. Numai singuru dtale am sè-ti incredintiezu ultim'a comisiune a sorei Natalia, una epistola, care-mi o inmanuá cu pucinu inainte de a morí, pe langa care am trebuitu sè-i dau parol'a, cá dupa mórtea ei ti-voiu dá-o, dar numai nemij-locitu dtale. O am chiar la mine, cáci de ací am voitu sè me ducu in resiedintia, unde, pre-cum mi-a spusu, aveam sè te intalnescu. Pri-mesce-o dle Döring! Elena a moritu cu nu-mele dtale pe buza! Colo susu ér o vei in-talní! . . .

— Adio!

Incetu se departá priores'a. Valdemar re-mase radiematu de unu arbore.

Timpulu se schimbese. Plói'a si ventulu intunecara azurulu ceriului; elu inse nu vedea nici nu simtiá nimic'a.

Óspetii in castelu siedeau la mésa, si dom-nulu castelului le enará cu superbia, cá elu numai repausatei are de a multumí inmultirea averei sale, si rogatu fiindu de toti i spuse numele.

Toti se a cufundara in presupuneri des-pre repausat'a, si nici unulu nu observá, cá o dama tinera din ce in ce deveniá totu mai neliniscita, si-si indreptá confusa ochii spre usia.

Numai domnulu de langa dins'a, unu con-siliariu de curte, tineru si elegantu, se simtí vatematu prin portarea ei.

Elu nu se potú retiené sè nu o intrebe: cá pentru ce e asiá neliniscita?

— Sunt câte-va óre de nu sciu unde mi-este barbatulu, — respunse ea.

— Domnulu Döring? Déca demandati dómna, me voiu duce sè-lu cautu, — dise con-siliariulu galantu.

— Ve asiu rugá, domnule, faceti atât'a bine, — dise dam'a iute, — cáci sum in ade-veru neliniscita. Pe tóta calea pana ací s'a

aflatu barbatulu meu intr'o dispusetiune nees-plicabila.

Elegantulu estí afara, inse se reintórse cu scirea, cá nimenea n'a vediutu pe domnulu Döring. Spaim'a Lindei crescú, si in câte-va minute tóta societatea sciá, cá dlu Döring dis-paruse in unu modu neesplicabilu.

Baronulu si-tramise sierbitorii sè-lu caute, dar si acestia se reintórsera fara a-i fi datu de urma.

Diumetate ametita cadiú Linda pe unu fotelu. In desiertu se incercara sè o animeze. Interesele se impartira. Pe domni i ingrigiá suferinti'a damei aceleia frumóse, damele erau neliniscite pentru disparerea barbatului aceleia frumosu si tineru.

Inoptase, Linda morbósa de acceptare, a trebuitu sè se asiedie in patu. Celu disparutu inca nu se aflase si toti ospetii erau inca in castelu.

Se tramisera calareti sè cerce in pregiuru, si acestia inca se intórsera fara a fi afluat ce-va.

In urma vení unu sierbitoriu cu scirea, cá castelanulu de câte-va óre lasase pe unu Domnu a intrá in cripta, si cá acel'a si acum se afla totu acolo.

Toti afirmara, cá celu disparutu trebue sè fia, si cei mai curagiosi aprindiendu lampe se indreptara in cripta.

Inse ce prospectu li se presentá!

Coperisiulu de pe sicriulu Elenei erá res-tornatu pe pamentu. Valdemar stá ingenun-chiatu tienendu o mana preste amanta, pe candu cealalta o tienea apesata pe anima, ca-pulu si-lu lasase pe peptulu ei.

O epistola zacea la piciórele sale.

— Lu-strigara pe nume, n'audi; lu-atin-sera pe umeri, si ingroziti se retrasera, elu nu se miscá — erá mortu . . .

Cercetandu mai de aprópe aflara o sticluta aruncata diosu, si asiá presupusera, cá elu de buna voia si-a curmatu firulu vietiei.

Epistol'a de la piciórele sale suná in mo-dulu urmatoriu:

„Scumpulu meu Valdemar!

„Sum la meta! Mi-am ajunsu portulu!

„Me ducu la repausu, si de ací ti-am pro-misu a-ti face cunoscutu.

„Valdemar, acum'a, candu nu mai esti ti-neru, candu tu ca barbatu iubitulu esti radie-mulu consortei tale, acuma potu sè me incredu in tari'a ta sufletésca, si sè-mi retragu o min-ciuna, unic'a in viétia mea. Valdemar! te-am

iubitu . . . . .
 inse tu nu trebuie sè te mai nelinicesci pentru acestu cuventu. Tu nu esti culpabilu. Sè punemu, cà ti-asiu fi fostu consòrta, atunci amendoi eramu sè fimu nefericiti. Eu nu mai eram tinera si frumòsa, sòrtea mea m'a facutu sè imbetranescu, si numai simtiementulu animei mele nu putea sè faca pe scumpulu meu Valdemar fericitu, si acest'a m'ar fi torturatu. Asiá dar noi nu putemu acusá provedinti'a, càci tu esti fericitu, si acusi voiu fi si eu . . .

„Adio, amiculu meu! Órele mele sunt numerate, cari mai am sè le petrecu aci. Remani sanetosu, si nu me plange, ci cuprinde in rogatiunea ta pe

fidel'a ta

Elena.“

Sub aceste sire se aflau scrise de man'a lui Valdemar cu tierus'a urmatòriele cuvinte :

„Me cugetá fericitu, càci eram insuratu. N'am mai fostu din momentulu, candu Elena se sacrificá pentru alt'a. Eu i potu urmá, càci nu me léga aici nici unu oficiu. Uita-me Lindo, uita-me pe mine, care din simplu profesoru de musica, m'ai inaltiatu de consotiulu teu. Nu mai potu tamaia mai multu idolulu teu, eu trebuie sè espiru la acestu altariu . . . . .

Arseniu P. Bunea.

Marea mórta.

Basinulu pe care lu-numimu adi Marea Mórta, nu este nici odata aretatu astu-felu in cartile sânte. Marea orientala, Marea Sodomei, Marea desiértului, Marea sarata, astea sunt diversele numiri pe cari i le da scriptura. In Iosef si in scriitorii clasici, este numita laculu asphalticu, din cauza multului asfaltu, care se deslipesce din fundu, si vine se inóte pe d'a supra apeii. Acestu asfaltu este d'acela, care e intrebuintiatu in arte si in industrie sub numele de asfaltu alu Judeei.

Numele actualu alu acestei marii vine, neaperatu, de la credintia generala admisa, ca nici o creatura nu póte traí in apele sale.

Acestu lacu are aprópe nóue-spre-diece leghe de lungime si cincii de largime. Elu a fostu formatu prin eruptiunea unui vulcanu, care a causatu destructiunea Sodomei, Gomorei, Adamahului si a Seboimului, situate in valea Sidimului. Acésta opiniune a devenitu crediatóre prin constitutiunea vulcanica a pa-

mentului si prin cutremurile cari in totu timpulu au turmentatu Siria si Palestina.

Ce impresiune trebuie se simta caletoriulu, transportatu in valea Iordanului vediendu-se intre doi munti, nalti si paraleli, si atátu de departe càtu ochiulu seu va putea cuprinde, care nu zaresce de càtu nisce coline asiediate peste alte coline pale, galbene si despoiate, inaintea unei mari care nu se misca, care sémenea a fi mórta. In acésta vale nu se vede nici unu firu de érba, nici o tufa; pe acesti munti nici unu muschiu; in acésta mare nici unu locuitoru. Nici o musca nu sbîrnie in acestu aeru nefastu. Càti-va arbori, adusi de Jordan, zacu pe tiermu; ei intindu cracile loru uscate si negre ca carbunele prin efectulu unui lungu cursu de ani tacuti, si trecuti sub unu ceru de flacari. Acestea sunt adeverate schelete in armonie cu spectacolulu pe care lu-are cine-va sub ochi. Pretutindeni desiértulu, pretutindeni golulu, pretutindeni neantulu.

Pe marginile acestei marii, inflorea altadata orasiile ce citaramu mai susu, si din care nu se mai vedu adi de càtu nisce faramituri inegrite de focu. Aceste orasie disparura intr'o di, in turbilióne de fumu si de flacari, si locuitorii loru perira arsi! Unu singuru omu scapa de desastru, dice Scriptura.

Aci fu Sodoma, dincolo Gomora!

Sodoma erá la picioarele muntelui de sare, la puntulu Sud-Estului marii Mórte. Adi este Kharbetu-Erdum alu arabiloru din acea tíera. Locurile ocupate de celelalte orasie sunt mai nesigure.

Cu tóte astea, scen'a de desolutiune, care caracteriséza Marea Mórta, nu se intinde dincolo de ea, si sterilitatea care domnesce pe malurile sale nu este comuna la totu cuprinsulu din pregiuru. Printr'unu contrastu inesplicitu, tiermurile Iordanului, atátu de sterpe langa mare, se acopere la óre-care distantia de verdétia si de flori.

Si, ca cum totu aru trebuí sè fia intielesu in acésta parte, Marea Mórta presinta fenomene, pe cari nu le vede cine-va, ca sè dicu astu-felu, nicairi. Cantitatea sa de sare nu permite pesciloru sè se prasésca in apele sale; aceia cari s'au gasitu erau morti si vineau din Jordan. Acésta lipsa de pesce, esplica lips'a paseriloru aquatice in aceste paragini, cum si lips'a verdetii si lips'a apeii dulcii pe maluri, esplica parasirea acestoru locuri de celelalte animale.

Apele sale sunt limpedi si transparente; asfaltulu plutesce ici si colo pe dinsu; o cétia

grea si serata, semenandu cu unu fumú desu si albu, o acopere mai in totu-de-una, si spre-séra, suprafacia sa este atátu de fosforatica, in câtu aru crede o cine-va aprinsa. Aceste fenomene potu esplicá ceea ce dice autorulu „Intieptiunii lui Solomon“ candu vorbesce de partile din campii: „Diferite probe ale perversitatii lorú, s'au urmatu pana in dilele nóstre: esu nencetatu din acestu pamentu, lovitú de mana lui Dumnedieu, turbilióne de flacari si de fumú.

Pe tiermulu orientalu, se vede o colóna nalta, rotunda, izolata in aparintia de celelalte gramedi de munti. Ea este o bucata de sare solida, ce se subtiésa din ce in ce. Acésta bucata cristalisata, este legata cu gramada vecina printr'o bolta séu printr'unu perete. Este óre statua femeii lui Loth, de care vorbesce scriptura? Arabii o aréta sub acestu nume caletoriloru. Din nenorocire inaltímea sa, care nu e mai mica de patru-dieci de picióre, nu ne permite se credemu traditiunea.

Apele Marii Mórte continu o mare cantitate de sari diferite. Dupa analisele dlui Bussingault, sarea marina intra in proportiune a-própe de 6, 5 la suta.

Lipsa nitrátului esplica, pana la óre-care punctu, sterilitatea pamentului din pregiuru. Bromulu din contra, a fostu gasitu in mare abundantia, si va devení póte intr'o dí cauza unei esplotari regulate si profitabile. In asemena conditii se intielege ca ap'a are unu gustu fórte neplacutu, si desimea sa este asiá, in câtu nu póte cine-va inotá: bratierele si piciórele siedu de a supra fara a reusi sè se afunde. Te agitezi, si in locu de unda lovesci aerulu.

*

Acestu exercitiu ostenesce indata, si caletorulu, care a voitu sè-lu incerce, sè grabesce sè ajunga la malu, unde se vede acoperitu de o sare subtire, fiindu cà sórele evaporéza intr'o clipa apa care lu-acopere. Acésta ap'a este pré iritatóre, si ocasionéza o mancarime ne suferita.

Malurile lacului sunt atátu de patruse de sare, in câtu aru dice cine-va ca sunt albite cu varu.

Sorgintile si baltile, care impresóra acésta mare, exalatiunile apelorú statatóre, risipite pe campia intinsa, care o marginesce la nordu, producu in totu-de-una, in aceste paragini, emanatiuni miasmaticé, totu-de-una primejdíose, si adesea ori mortale. Sè mai adaugámu la aceste cause caldura nesuferita care dom-

nesce mai in totu-de-una si efectulu acestorú ape acre, care enervéza fortiele, si adesea ori facu se nasca simtóme de friguri, si atunci se va intielege mai bine trista reputatia de care se bucura acésta vale desolata.

*

Inainte de 1835 nimeni nu indrasnise se navigese pe aceste ape.

Unu irlandesu, Cottingam, indrasni celu d'antáiu. Dupa cinci dile de navigatia elu merse de murí de sfirsiéla la Jerusalimu. La 1837, Dd. Moor si Beck facura o nóue tentativa; dar figurile i fortiara in curendu sè scurteze caletoría lorú.

La 1847, locotenentulu Molyneux, din marina englesa, facú numeróse sondári. Dar nisce friguri violente nu intardíá a-lu perde.

In fine, acela-si anu, o espeditiune comandata de locotenentulu Lynch, din marina Statelorú-Unite, statu trei septemani. Cea mai mare parte din ómenii, care compuneau espeditiunea, cadiura bolnavi si locotenentulu Deal, unulu din membrii cei mai activi, murí asemena de friguri.

Arabii desiertului au dreptate: Cine tine la viétia, nu trebue sè se aventurese pe acésta mare!

University Library Cluj T.

Minele de diamantu in Africa.

S'a vorbitu de mai multe ori despre minele de diamantu, descoperite de câti-va ani in Sudulu Africei, despre esplotatiunea, despre abundantia lorú si transformatiunea care, gracia acestei descoperiri, s'a operatu in aceste singuratati desolate. Gasimu in „Illustrirte Zeitung“ o scrisóre scrisa din New-Rush, orasiu formatu de ieri si situatu in mijloculu esplotatiunii de diamantu. Acésta scrisóre adresata de unu martoru ocularu ne da detaliuri interesante a supra vietii de acolo, precum si a supra minelorú:

New-Rush, alu carui nume nu esista pe cartele geografice, ne da in acestu momentu, scrie corespondentulu, aspectulu unui mare orasiu de Africa, fórte intinsu.

Numera 6 biserici, 2 mari edificii pentru concerturi, representatiuni teatrale si baluri, unu circú ecuestru, unu mare numeru de constructiuni masive pentru autoritatile tiei, pentru consiliulu municipalu, inchisorile, posta care a fostu din nou organizata, locu fórte mare pentru piatia, strade largi, brasdate de

numeróse trasuri de piatia; nu s'aru indoí cineva ca acestu locu nu erá, acum doi ani, de câtu unu desiertu unde petreceau turmele de capre si de struti, singurii locuitori ai acestui desiertu.

Iérna mai cu séma orasiulu celu nou ne presinta imaginea celei mai víi animatiuni se da, — cine aru mai crede? — baluri stralucite unde Englesele si Americanele se intrecu in frumusetie si rivaliséza in lusu; acolo este o aretarea a diamanteloru, danteleloru, a stofeloru scumpe, a rochiloru cu códa ca in orasiela de bái din Europ'a, numai ceea ce lipsesce este, orchestra casineloru europene. La New-Ruhs nu se canta de câtu la piano cu unu acompianimentu de 3 séu patru vióre séu chitare. Acésta nu impedecca, in nici unu modu, ardórea dantiuitóreloru. Politia este dupa cum trebuie sè fia; gratia acestei organizatiuni, ordinea este perfectu tinuta, directiunea politiei este confiata unui Europénu, unu vechiu capitánu de cavalerie.

Astu-felu este orasiulu, care se redica aprópe de faimós'a mina de diamante din Colesberg, care este cauza si origina fondării orasiului.

Colesberg este una din minunile din sudulu Africeii. Descoperita si pusa in exploatare numai de trei ani, acei cari au vediut'o in 1871 nu o mai cunoscú in 1874. Se scié, dupa cele ce amu spusú mai susú, ca tóte minele sunt impartite in claims (concesiuni), adeca in portiuni concedate; asta-di tóte aceste portiuni sunt sapate pana la o adancime de 100 picióre.

Cele dóue-spre-diece drumuri, cari sierpuiau prin mina, si cari se inaltiau la inaltimi din ce in ce mai mari, pamentulu fiindu sapatu din ce in ce mai adancu de mineri, cele 12 drumuri au disparutu, si mina intréga sémena ca unu crateru de vulcanu in fundulu careia aru domní unu orasiu anticu, care aru renasce din cenusia sa sub sapa anticarului.

Tóte aceste putiuri, taiate intr'unu modu regulatu (vre-o trei mfi) sunt, cu diferintia loru de nivelu, candu ca nisce prapastí, candu sub forma unui stlpu si unui turnu, mai departe ca acoperisiurile caseloru, aci ca zidurile, dincolo ca scările.

Dar acest'a nu este somnulu suteranu, ca la Herculánu si Pompeia. Pe o intindere de 14 arpente, si o adancime de 65 pana la 120 picióre, imensa prapastie este traversata de o funia care stabilesce comunicatiunea din interiorulu craterului cu marginea abisului. Aceste

drumuri de fieraeriane in numeru de 2000 sunt in activitate continua; unu minutu ajunge pentru a coborí galetile, pe cari le urca in acela-si intervalu incarcate cu pamentu diamantiferu. De câte-va luni, s'a construitu pe una din cóstele minei, unu drumu de feru, care se cufunda pana la 65 picióre sub pamentu, ca sè aduca la suprafatia caruciórele pline de minerale.

Adencimea totala a minei n'a fostu fondata. Putiurile cele mai adanci se coboru asta-di pana la 120 picióre si dau totu-de-una o recolta de diamantu mai multu séu mai putinu abundante. Trei sectiuni au fostu parasite de cautatori, fiindu cà rezultatele cautării nu mai erau in raportu cu munca, unele au fostu parasite din cauza surprariloru, dar in tóte celelalte putiuri se lucréza cu ardóre.

Fundulu albastru care, la 80 séu 90 picióre de adancime, succeda fundulu verde contine inca pietre pretióse, déca nu mai abundante celu putinu mai frumóse si mai curate ca in stratele superióre. Calitatea compenséza ceea ce se perde in raportulu cantitáti.

Exploatatiunea diamanteloru a scadiutu fórté multu valórea relativu cu usulu ce erá cu putinu inainte. Consecintia va fi, dupa acela-si corespondentu, o intórcere la pretiurile cele vechi, cari in 1872 scadiusera fórté multu, din cauza productiunii abundante, numai sè nu se mai descopere vre-unu putiu asiá de bogatu ca celu precedinte. Celu putinu, detasiamente, mai multu séu mai putinu numeróse de cautatori de diamantu pléca pe fia-care di la minele de auru din Leydenburg, in Transvaal, unde se aduna asta-di din tóte partile Africeii de sudu minori englesi, olandesi si germani.

T.

Scaldatulu si scaldele.

Inceputulu datinei d'a se scaldá trebuie, cà a fostu simplu. Recorósele unde ale riului séu ale marii invitau ómenii la sine si astfelu antái'a incercare a facutu si inceputulu la datin'a d'a se scaldá.

Astfelu a fostu si se intempla si asta-di inca la tiermuriu Africeii, la malurile riului Gange si in porturile naturali ale Australiei. Aici scaldatulu asié este de farmecatoriu incatu locuitorii fara osebire la secsu a câte unei insule vietuesce aprópe mai multu in apa de câtu pe pamentu.

La indiani si egiptiani scald'a a fostu din

timpuri vechi obiectu alu sanologiei, prin urmare si a legislatiunii religiöse. Elinii au primitu de la Egipteni cunoscintiele despre institutiunile scaldeloru; de la Elini trecura la Romani si de la acesti-a se latira apoi mai departe.

Datin'a d'a intrebuintiá scalde calde si d'a se unge cu unsori si oleuri a fostu stravechia la Elini.

Mai tardtu se escara scaldele publice, instituite cu multu, pucinu lucsu. In scaldele din Rom'a la inceputu se vedea cea mare simplicitate, chiar si in a celoru mai vediuti barbati ai statului; mai tardtu inse scaldele ajunsera a fi obiecte de voluptate si fâlcire.

Cu corumperea stravechieloru moravuri in Rom'a, scaldele fura impreunate cu cele mai rafinate placeri; constructiunea scaldeloru se putea considerá de sumulu din tóte câte artea de edificare putea atunci produce.

Imperátorele Caligula introduse mai antâiu scalde cu ape bine mirosutórie (aromatice), din cari fia-care constá aprópe la 8000 fl. Imperatul Eliogabalu se scaldá mai cu séma in tinctura de safranu.

In pauzele petreceriloru, cari tieneau câte 24 óre, ospetii luau câte o scalda calda, pentru cà prin evaporare mai mare se capete din nou gustu de banchetare.

Pentru a inlaturá arsitia sórelui se construiau coridore recoróse, in forma de grotte, in frumsetiate cu felu de felu de tablouri, prin cari coridóre óspetii treceau apoi in scalda.

Egiptenii si Turcii au passionata predictiune pentru scalde calde; cesti-a au acceptatu d'osebite institutiuni de la Elini, mai alesu modulu si form'a d'a se scaldá, precum si lucsul, care se afla in tóte scaldele orasieloru mai mari, si in ale unoru moslemini avuti.

Femeile Turciloru au d'osebita cauza d'a cercetá cu sirguintia scaldele, cà-ci acele sunt singurulu locu unde au intalnirile loru, si si potu aretá frumsetiele si scumpeturile loru. Aici in scalde sierbescu un'a alteia cu cele mai alese póme si cu aluaturi si dulcetiuri.

Scaldele egiptene sémena celoru din Constantinopoliu.

Femeile se spéla dupa scalda cu apa de rose, vapsescu galbenu unghiele de la degete si picióre si afuma vestmintele cu fumulu lemnului Aloe.

In Japonia scaldele asemene sunt placute. Pe langa scaldele saturate din isvóre calde naturale, mai sunt si institute de scalde bine ren-

duite. Ba, guvernulu sustiene astfelu de scalde langa drumurile de tíera spre comoditatea catoriloru.

D'osebite institutiuni cu privire la scaldatu aflámu la popórele média-diene, la cele finice, lieflandee si la Rusi. In báiile de vaporu rusesci este o odaia separata, in care se afla ziduitu unu cuptoriu. Pe acestu cuptoriu incaldítu este o lespede de pleu, pe care se invapaiéza petricele. Din candu in candu pe aceste petricele se arunca apa rece, pana candu odai'a se imple c'unu fumu desu.

Óspetii apoi se punu pe spate si asuda pana candu sierbitorii i batu cu nuiele vêngiöse. Dupa asudare urméza spelarea cu apa rece séu cu néua.

Se pricepe, cà la noi báiile de vaporu sunt cu ceva mai comodu instituite.

In timpulu celu mai nou s'au descoperitu felurite scalde spre restituirea sanetátii. Apoi acuma pentru scaldatu nu se mai folosesc singuru numai ap'a, ci si alte materie, in cari se afla vindecare, precum lutu, thina, gasu, plante, sulfuru etc.

Cu privire la efectu scaldatulu este, fara indoieála, una dintre cele antâie mijlóce, prin cari se inaintéza sanetatea. Inse, durere, cà la noi, mai alesu femeile, nici de cum nu folosescu scaldele precum aru meritá. Scaldele, reci si calde, apera corpulu in contra unei legiuni intregu de morburi si redica si inaintéza bunastarea trupésca si sufletésca.

In timpulu celu mai nou scaldele publice au luat unu sboru pré imbucuratoriu in tóte privintiele institutiuniloru. Locuri, unde mai inainte isvorulu datatoriu de viétia isbucniá singuritu si se perdeu in noroiu séu thina, asta-di sunt in frumsetiate cu orasie frumosiele si curatiele. La timpulu seu multe mfi de ómeni din tóte tierile pamentului vinu la aceste scalde pentru a aflá acolo sanetate, séu si numai spre recreare si petrecere, cà-ci in timpulu mai nou unele scalde sunt numai de lucsu, unde óspetii mergu se petróca lunele de véra. In aceste scalde cercetatorii lasa in fia-care anu sute mfi de florini.

Mai amintescu, cà in timpulu recente báiiloru de mare se dà mai multa atentiune si consideratiune, si s'a recunoscutu influintiá binefacutória a acestoru scalde a supra unoru morburi si suferintie anumite.

Ionu V. B.

Studie istorice a supra educatiunii si instructiunii. *)

Obiectulu ce-mi propui a tratá este sciinti'a séu artea educatiunii, sciinti'a care a preocupatu fórte multu toti timpii si tóta omenirea, sciinti'a care, dupa cum a fostu intielésa la diferite popóre, in diferite timpuri, in acea-si mesura s'aréta si fericirea si nefericirea aceluor popóre si aceluor timpuri.

In adevéru, déca v. demu mentionându-se in istoria despre „epoc'a de aurú“, „epoc'a de argintú“, despre natiuni mari si puternice, aceste nu sunt de cátu rezultatele sciintiei educatiunii bine intielese.

S'a lucratu, s'a scrisu, s'a vorbitu deja asiá de multu, de ómeni celebrii si de somitati, in privinti'a acestei materii importante, dar totu mai remane inca multu de lucratu si de disu. Eu inse nu mi-am propusu a face critica a supra acestei materii, nici a aréta ce principie, ce directiune mai convenibila s'aru puté aplicá in educatiune, ci singurul lucru ce mi-am propusu este, d'a aruncá o rapede privire a supra celoru mai principale puncte istorice si filosofice ale sciintiei educatiunii, adeca d'a esaminá in scurtu cum a luat nasceru, cum a fostu intielesu acestu obiectu in cele mai antice timpuri, cum a strabatutu, ca sè dicemu asiá, seculi si 'ntrég'a omenire, si 'n fine cum a ajunsu pana in secululu nostru.

I.

Sciinti'a educatiunii séu, cum se numesce cu cuvintulu grecescu, **pedagogi'a**, este totu atátu de vechia ca si omenirea.

Din momentu ce ómenii au inceputu a traí intr' unu modu socialu, adeca indatu ce mai multi ómeni s'au intielesu a traí impreuna, fia stabiliti la unu locu pentru totu-de-una séu provisoriu, se nascu si necesitatea d'a-si cresce copiii astu-felu in cátu, avendu unu interesu comunu, sè póta traí in armonia.

Asiá dar sciinti'a educatiunii este nascuta cu organizarea primeloru state: ea este fic'a celoru mai antici legislatori, precum au fostu Moise, Manu, Minos, Licurgu, Solone, precum si putericii pontifici ai Egiptului, Indiei si Persiei.

Acésta sciintia nu e mai putínu creatiunea si celoru mai mari filosofi, ca Pitagora, Socrate, Platone, Aristotele, carii au datu principie, ce au variatu necesarminte dupa destinatele, moravurile si intentiunile sociale.

Astu-felu, dupa creatorii sei, acésta sciintia trebue esaminata din dóue puncte de vedere: istoricu si filosoficu.

Din punctulu de vedere istoricu, avemu sè observámu divisiunea si sorgintile acestei materii.

Precum se deosebescu 'n istori'a culturii umane, in genere, mai multe grupe, asemenea si 'n istori'a pedagogiei se distinguu trei grupe caracteristice: istori'a educatiunii oriintale, istori'a educatiunii clasice si istori'a educatiunii chrestine, careia s'a mai adausu in timpulu modernu si o a patrá, adeca istori'a educatiunii absolutu umane.

Istori'a educatiunii ca si istori'a universala, si-are sorgintile sale intre cari cele mai principale sunt:

1). Traditiunile.

2). Ideile, masimile si preceptele din diferite opuri filosofice.

3). Diferitele opuri scrise numai in privintia educatiunii instructiunii, si

4). Legislatiunile ca cele grece, indiane, etc.

Este o lege naturala ca fia-care rasa umana sè transmite generatiuniloru urmatóre sciintiele dobandite prin esperintia si prin incercári spirituale in cultura si 'n moravuri.

Istori'a educatiunii ne aréta diferitele moduri dupa cari a progresatu acésta sciintia din timpurile cele mai antice si pana 'n timpulu nostru: ea ne aréta in ce modu corespunde educatiunea si instructiunea, in totu timpulu si 'n totu loculu, cu diversele període, prin cari au trecut popórele.

Din punctulu de vedere filosoficu, sciinti'a educatiunii séu pedagogi'a dupa teoria, se póte 'mparti astu-felu:

1). In pedagogi'a empirica, care si are sorgintea 'n esperintia.

2). In pedagogia speculativa, care se baséza pe ratiune, fara consideratiuni de esperintia, si

3). In pedagogi'a rationala, care iea de basa atátu esperinti'a cátu si cugetarea speculativa.

Empirismulu pedagogicu póte fi séu unu empirismu brutu, care se tine de aparitiunile ce se presinta 'n practica, séu unu empirismu psihologicu, politicu, eticu si teologicu, dupa cum si — propune fia-care din aceste specie d'a 'ntruni esperinti'a educatiunii in raportu cu sciinti'a psihologica, politica, morala si teologica.

In privinti'a scopulu educatiunii existe o multime de opiniuni controversate.

Filosofi'a wolfica considera fericirea ca celu mai inaltu scopu alu educatiunii.

Filantropistii considerau ca celu mai inaltu scopu alu educatiunii „d'a fi folositoru societátii.“

Idealele lui Rousseau a fostu „omulu naturii“.

Cantu si alti pedagogi aveau in vedere „moralitatea.“

Pedagogii teologisti considerau „religiositatea“ ca unicu scopu alu educatiunii.

Umanistii considerau „umanitatea“ ca celu mai principale scopu alu educatiunii.

Filosofi'a nóua considera „ratiunea“ séu „libertatea“ absoluta a spiritulu umanu si 'n fine pedagogii poporari esprimu scopulu educatiunii in modulu urmatoriu:

„Copilulu trebue crescutu astu-felu, ca sè póta deveni omu, cetatianu si chrestinu bunu.“

II.

Prim'a si cea mai vechia educatiune care ni se presinta, dupa cum amu vediutu, este „educatiunea orientala.“

Ca 'n veri-ce activitate spirituala, asemenea si 'n privinti'a educatiunii popóreloru asiatiche, este fórte putínu de disu, pentru cà este greu de gasitu si chiaru vr'o urma despre o desvoltare sciintifica a acestei materii, afara de óre-cari directiuni educative, ce se inspirau esentialminte prin religiune séu chiar prin organizatiunea statulu, si acestea puternicu dírese de sacerdoti.

Ceea ce avemu dar de observatu in genere, la popórele asiatiche, sunt nescé semne caracteristice ale modulu loru educativu.

*) Conferintia tienuta in sala „Ateneului romanu.“

Caracterulu separatiunii, ce predomina in raportu geograficu in Asia, este imprimatu si chiar in principiele si formele educatiunii asiatiche: in genere, popórele asiatiche forméza o pedagogia separata.

Afara d'acésta, fia-care natiune si forméza o directiune propria in pedagogia. Asiá dar separatiunea egoistica caracterisa pedagogia orientala.

Precum vedemu chiar asta-di la popórele barbare, totu astu-felu si 'n anticitate, educatiunea tindea inainte de tóte la desvoltarea fisica, spre a puté fi robustu si aptu pentru artea resbelnica, ce predomina 'n raporturile loru sociale.

Cátu pentru desvoltarea spirituala, educatiunea in genere n'atingea acestu inaltu punctu alu destinatiunii umane, si déca pe ici pe colea se radicau spirite anticipatóre, unice in timpulu loru, la o desvoltare mai inalta, acestea erau strivite deja la inceputu si se perdeau in uitare.

Caus'a acestoru obstacule proveniá din defectuósele organizatiunii civile si mai cu deosebire din institutiunile stateloru despotice ale anticitatii, ce nu tolerau ca desvoltarea spirituala sè se radice la sanctionarea practica.

Este constatatu cà unde lipsese istori'a, acolo nu póte esiste nici ide'a despre educatiune. Astu-felu, la popórele selbatice, cari n'au nici o istoria, nu gasimu nici o educatiune; ba inca la unele triburi selbatice, *educatiunea consta in needucatiune*. Acolo este chiar negarea de veri-ce viétia morala, de esemplu la unele triburi indiene este o bucuria candu copilulu bate pe mam'a sa, séu candu nu se supune. La Tungusi, gasimu adese dueluri intre tata si fiu, cari se termina mai totu-de-una cu mórtea unuia séu altuia. La alte triburi ér gasimu negarea si oprirea fisicului in desvoltarea sa naturale; astu-felu parintii, invelindu capulu copilului in bumbacu, lu-stringu prin mijloculu unoru scandurele, pentru a-i da form'a pleni-lunei. Locuitrii Antileloru stringu astu-felu capulu copilului, in câtu tóta més'a creieriloru se vérsa in partea din deretu. Oea-a ce gasimu la unele popóre selbatice ca 'ncercári de educatiune, este intarirea corpului si deprinderea d'a suferi veri-ce durere, inspirandu-se in acelasi timpu copiiloru ardóre pentru lupta, si acést'a prin dispretiu mortii.

Educatiunea la Indieni se inspirá si se dirigea intocmai dupa religiunea coprinisa in cele patru carti sfinte Vedas. Totu poporul indianu fiindu impartitu in caste, fiacare casta nu putea sè aiba de câtu propri'a-i educatiune. Vedas, cuprindendu dogm'a nemuririi sufletului, esercitu o mare influentia a supra educatiunii morale. Astu-felu pe omulu virtuosu, in acésta lume, lu-ascépta recompense in cealalta, pe candu pe celu reu nu-lu ascépta de câtu pedépsa, si pentru espiarea peccatorulu se metamorfósa in diferite animale, de esemplu celu ce calomniá pe patronulu seu se metamorfosa in asinu si si celu ce-lu vatema deveniá cane.

Acel'a, care iubesc si respecta atátu pe parinti câtu si pe invetiatorulu seu, va domni peste cele trei lumi, celesta, mediana, teresta. Elu va fi onoratu ca unu Dumnedieu si va fi fórté fericitu.

In scólele indiane, conduse de Brahmani, se propunea invetiamentulu elementaru, ce consista in citire, scriere si calculu. Numai copiiloru celoru trei caste superióre — brahmána, militara si agricole — le rá permisu a luá parte la invetiamentulu din aceste scóle.

Afara de cetire, scriere si calculu, elevii mai in-

vetiau s'unu catechismu budistu, compusu din 2 parti, prim'a cuprindendu cele 10 porunci analoge cu ale lui Moise, ér secund'a cuprindendu reguli de politetia.

Educatiunea la Chinesi. — Spiritulu religiunii predomina tóte raporturile sociale in China. Dupa acestu principiu, pentru Chinesi existe: 1) o putere universala séu cerulu, care domina tóta lumea; 2) imperatulu, fíiulu cerului, cu functionarii sei; si 3) puterea parintéscá in familia. Raportulu dintre imperatu si tatalu de familia, séu mai bine dintre statu si familia este obiectulu principale alu educatiunii chineze. Tatalu de familia are putere absoluta a supra fíiului seu si fíiulu supunere fara restrictiune catra tata. Astfelu, pentru raportulu dintre statu si familia, câtu si pentru datoriele copiiloru catra parinti, existe precepte si maxime pe cari trebuie sè le invetie veri-ce copilu chinezu. De voru merge bine afacerile casei, voru merge bine si ale statului, care are de basa pe cele d'antáiu. Acela, care onóra pe parinti, va onóra si pe imperatu, si atunci imperatulu considera pe supusii sei cá pe copíii sei.

Principalele scopu alu educatiunii chineze érá, deja la Chinesii antici, nu atátu d'a implé capulu cu cunoscentie, pe câtu d'a imbunetati anim'a prin bune consilie si a departá de dins'a veri-ce consilie rele. Cuprinsulu cartiloru didactice chineze sunt drepturile si datoriele catra statu, precum si acele ale veri-carui individuu in diferitele sale relatiuni sociale: ca functionaru, ca sociu, ca tata, ca frate si ca amicu.

Intregulu invetiamentu in China se impartia in patru grade, inse in veri-ce gradu cetirea si scrierea formau studiulu principale. Chinesii, neavendu litere, se serviau cu nesce semne, si fia-care ideia se scriá c'unu semnu deosebitu, si cu câtu cunoscea cine-va mai multe semne d'acestea, cu atátu érá mai invetiatu.

In China sesulu feminimu, fiindu consideratu intr' unu modu de totu inferioru vis-à-vis de barbatu, si educatiunea feteloru este ca totulu neglesa. Fórté raru se dá instructiune feteloru, care nu invétia de câtu menagiulu obicinuitu alu casei.

Inferioritatea acestui sesu se observa chiar la nascere. Indata dupa nascerea unui baiatu, parintii lui infasiau in scutece de stofele cele mai bune, si ca semnu de demnitatea sesului barbatescu, atèrnau d'a supra usiei unu arcu si o sagéta; fét'a, din contra, se infasia in sdrentie, si ca semnu de nascerea sa, s'atèrná d'a supra usiei unu fusu si atia.

Candu unu tata este intrebatu câti copíi are, spune numai numerulu baiatiloru.

Educatiunea la Persiani. Precum e viétia poporulu persianu, asiá e si educatiunea lui, diferindu d'a celorlalte popóre asiatiche. In China, unu individuu luat in parte nu valoréza nimicu; in Iudia avea valóre numai in cerculu castei sale; in Persia inse, individulu érá consideratu ca „persóna“, pe candu in China acea supunere órba catra imperatu si parinti tineá spiritulu umanu inlantuitu, si in India dogmatismulu dominante impedeá sborulu spiritului. Persianulu pasiá spre morala, si tendinti'a sa érá indreptata spre a deveni persóna libera si independinte. Prima incercare d'a liberá pe omu de sub jugulu naturei s'a facutu in Persia: acolo natur'a trebuia sè fia invinsa si pusa sub dominatiunea omului.

Dupa religiunea lui Zoroastru, cuprinisa in biblia persiana Zend-Avesta, statulu érá totu ce e mai presusu, prin urmare elu este represintantele divinitatii supreme, numite *Ormuz*, ér nu preotii, precum érá la alte popóre.

Tóte interesele sociale, in Persia, erau subordonate statului: d'aceea statulu trebuia sè intre ca unu factore si in educatiune, si astu-felu educatiunea persiana erá *nationale* si *publica*, adeca condusa de *statu*, ér nu de *religiune*. In China, copilulu trebuia sè devina ceea ce fusese tatalu seu; in India sè invetie si sè practice numai ceea ce i prescria casta din care facea parte; in Persia inse se nasce si se cresce pentru statu, precum vomu vedé mai tardiu la Spartani, unde organizatiunea politica a Persiei pare a fi servitu de modelu legislatorelui Licurgu.

Educatiunea nationala a Persianiloru se facea pana in etatea de 24 ani. Pana la 7 ani, copiii se aflau sub ingrigirea femeiloru. Inainte de 5 ani, nu erá permis a se spune copiiloru ce e bunu si ce e reu. De se intempla se gresiésca, li se facea simple observatiuni sè nu mai faca alta-data. Amórea filiale, si itmèntulu rusinării si alu justului se implantau cu multa staruintia din primii ani.

Cu alu 7-lea anu incepea educatiunea publica, care consistá principalminte in desvoltarea corpului spre a deveni viguros si sanetosu, pentru cà Junele Persianu inainte de tóte trebuia sè devina bunu soldatu. Pentru acestu scopu pretutindenii in locurile publice existau scóle in cari baiatii, traindu impreuna, primiau o hrana de totu simpla si se exercitau mai cu deosebire in cunoscerea adevérului si a justului, in cararii, in manuirea arcului si 'n a se dominá pe sine; astu-felu educatiunea morala si intelectuala se luá in consideratiune de Persiani atátu numai, càtu avea raportu cu scopulu principala, adeca cu artea resbelnica.

Istori'a sciintiei educative prenumera in educatiunea orientala si p'a Egipteniloru, de si poporu africanu.

Egiptenii, fiindu impartiti in caste, ca si Indienii, educatiunea acestoru dóue popóre sa asemena in mai multe puncte.

Se póte dice c'acestu poporu, in unele timpuri, in-

trecea pe tóte celelalte popóre in desvoltarea intelectuale. De siguru, Ebreii si Grecii au imprumutatu de la acestu poporu primele loru vederi filosofice; de aceea Egiptulu póte fi consideratu ca intermediátorele, prin care s'a transmisu in Europa cultura orientala.

La Egiptenii antici, educatiunea avea, cá scopu *principale*, deprinderea junimii d'a ascultá si d'a se supune legiloru statului, ér cu scopu *secundaru*, crescerea veri-carui individu in modu d'a puté fi utile in sfera castei, careia apartinea prin nascere. Desvoltarea fortieru corporale, precum si indepèndinti'a de cugetare si activitate se treceau din vedere cu deseversire in educatiunea egipténa, si caus'a unei asemenea procederi gresite erá intregulu organismu alu acestui statu.

Poporulu erá brutu si fara cultura; sciintiele inalte le posedau numai castele superióre, adeca *militarii* si *preotii*, si mai cu deosebire cei din urma.

In scólele egiptene se invetiá numai a citi, scrie si calcula; calcululu inse formá studiulu principale in scóle si se considera, mai cu séma geometria, ca cea mai inalta sciintia, ce trebuia s'o posiede neaparatu veri-ce invetiatu.

Femeile egiptene se bucurau de multu mai mari drepturi de cum se vede la celelalte popóre asiatiche: ele paru a fi avutu mai multa consideratiune de càtu barbatii, pentru cà, dupa cum se vede, faceau comeriú si conduceau afacerile tégului, pe candu barbatii ingrigiau de menagiulu casei si de educatiunea elementara a copiiloru.

Lucru curiosu cà, indata ce incetá timpulu alaptării, pentru care se luau adesea doici, copiii se puneau sub ingrigirea barbatului.

Aceste sunt principalele puncte caracteristice ale *educatiunii orientale*. A intrá in amènuente, in modulu prin care transmiteau orientaliu educatiunea copiiloru loru, ar fi a espune nescie procederi ce nu oferu nici o insemnatate sciintifica.

(Va urmá.)

Maria I. Casabianu.

SALONUL.

Cum se 'nsóra francesulu.

Scena din biroulu de casatoriá.

Unu tinerulu intra cu repediunea cea mai mare.

— Domnule, — dice elu catra directorulu institutului, — eu n'am nici unu minutu de perdutu, o birja me ascépta josu, deci nu potu sè petrecu multu aice . . .

— Dta vrei ca eu sè te insoru ?

— Da, domnulu meu. Am cetitu in jurnale anunciurile dtale, pe cari de unu timpu incóce le publici desu. Din acele am aflatu, cà dtale ti-e destula o dí spre a insorá pe unu tineru séu spre a maritá o dama.

— Asiá e, domnulu meu.

— Eu nu pricepu cum se póte face acést'a in timpu asiá scurtu; dar n'am timpu a desbate acést'a mai pe largu. Eu am o intreprindere mare intr'unu orasiu de provincia si acuma am vinitu aice sè me 'nsoru. Inca astadi trebue sè me rentore la intreprinderea mea, càci déca lipsescu tóte lucrurile mele stau balta.

— Mane vei puté recemandá prieteniloru dtale pe consórt'a dtale.

— Me uimesci.

— Ai adusu invoierea parintiloru d'a te puté insorá ?

— Adusu.

— Acést'a e unu documentu de mare insemnatate, si acést'a mi-e de ajunsu.

— E bine, ce am sè facu eu ?

— Putínu; poftimu intra in gradin'a acést'a.

— Dar acést'a e unu pensionatu de fete.

— Sunt si veduve intre ele, aceste pórtá o panglica rosia in grumadi. Dta poti alege diintre tóte pe care ti-va placé mai tare.

— Ascépta unu momentu, sè-mi punu binoclulu. Blondin'a cea inalta mi-place mai tare intre tóte.

— Pré bine; ia acésta flóre, apropia-te de ea, ofere-i-o; déca o va primi, insemnéza, cà te primesce de barbatu.

*

Tinerulu se duse in gradina si peste câte-va minute se rentórse.

— Am fostu primitu.

— Sciú, am vediutu din ferést'a acést'a. Acuma dara putemu sè facemu formalitátile indatinate. Sè incepemu mai antâiu la oferte.

— Ast'a va durá vr'o dóue septemani.

— Cu intrevenirea unui diregatoriu si a unui preotu noi amu scurtatu tóte; ofertele se voru ceti si in cinci minute scrisorile necesarie voru fi in manile dtale.

— Te admiru.

— Acuma, onorabile domnule, — díse directorulu, — binevoiesce a ni dá instructiune in privinti'a prandiului de nunta.

— Dar unde-su óspetii?

— M'am ingrigitu eu; unu ospetiu fara óspeti nu se póte intipui. Ei te ascépta in salonulu de mancare.

— Dar eu nu-i cunoscu.

— O! ei sunt toti nesce ómeni de petrecere. Cas'a mea e cas'a increderii; n'ai nici o ingrigire! Intre cei invitati vei vedé si pe soerulu si pe sócr'a dtale. Parintii vinu in tóte dílele la miédiadi între o óra si dóue, sè véda déca fét'a loru s'au marítatu. Ei totu-de-una sunt imbracati in toaleta de nunta.

— Dar eu totusi asiu mai puté sè invitu pe câtiva prieteni buni.

— Pentru ce ai perde timpulu?

— E dreptu. Eu am uitatu, cà josu me ascépta o birja. Deci me rogu, unu prandiu pentru 25 persóne.

— Pré bine; pan'atunce sè trecemu in odai'a lateralá si sè facemu contractulu de casatoriá.

*

Directorulu institutului deschise o usia. Notariulu si toti óspetii erau deja la locurile lor.

— Domnulu meu, — díse diregatoriulu, — pana candu noi te asceptaramu pe dta, gataramu si contractulu. Domnisiór'a aduce o zestre de 100,000 franci.

— Eu asemene suma...

— Am s'adaugu numai acésta cifra; apoi sè binevoiesci a-ti pune namele langa timbru.

Unu servitoriu anuncia, cà preotulu ascépta sè cunune parchi'a nóua. Toti óspetii se duc in capel'a institutului.

— Voiesci sè dícu o predica? — întrebà preotulu.

— Ba, multiamu, — respunse mirele; eu le cunoscu, le-am auditu la asiá multe cununii.

— Chiar pentru acést'a te-am întrebatu. Déca lasàm predica, câstigàm o jumetate de óra.

— Pré bine, càci josu la pórtá m'ascépta o birja, pe care o platescu dupa óra.

*

Toti se duc in sal'a de mancare, unde sunt facute tóte pregatirile pentru serbare. Inainte de a se pune la mésa, mirele se întórce catra mirésa si si-permite a o întrebà cà cum o chiama?

— Amalia.

— Si eu Eduardu.

Amalia si Eduardu si-stringu man'a cu delicateta. Ospetiulu e fórte veselu. Unii dintre óspeti rostescu toasturi serióse, altii umoristice.

— Si aceste toasturi sunt cuprinse in spesele ospetiului? — întrebà mirele de directoru.

— Da.

— Institutulu dtale e admirabilu in felulu seu; permite-mi a-ti stringe man'a.

Mirele ascépta pana ce se servesce cafeu'a si liqueurulu, apoi se scóla si díce:

— Scumpii mei óspeti! Permeteti-mi, cà trebuie sè ve parasescu asiá iute. Dar éta sunt nóue óre, si eu nu numai cà am josu o birja, dar si trenulu cu care vreu sè plecu catra casa pornesce la 9 óre si 50 minute.

Tiner'a parchia e petrecuta de toti pana la birja. Cocieriulu pórtá pe peptu o floricea, o gingasia atentiu-ne din partea directorului institutului.

In momentul de-a se urcà in carutia, mirele se vede opritu de o dama, care vérsa lacrimi ferbinti.

— Dta de siguru o vei face fericita, — díse ea plangéndu.

— Pe cine?

— Pe fic'a mea.

— Ah, dta esti maic'a! Permite-mi, cà n'am avutu inca onórea sè te cunoscu. Astadi am fostu atátu de ocupatu, încátu n'am avutu nici unu momentu sè conversezu cu famili'a mea. Cercetéza-ne la serbatori. Eta adres'a mea!

Figaro.

B o m b ó n e.

Unu macelariu si unu suciu se 'ncaierara intr'unu procesu. Fia-care a daruitu judelui ceva numai sè-i aduca o hotarire favorabila. Macelariulu i-a daruitu unu vitielu, éra suciulu o blana.

Candu erá sè se pronuncie sentinti'a, macelariulu observà cu mania, cà judecatoriulu vorbesce in favorulu suciului, deci siopti:

— Sbiéra, vitielule, sbiéra!

Dar suciulu i siopti la urechia:

— Nu póte, càci i-am umplutu urechi'a cu o blana.

*

Doi domnisióri s'au batutu in duelu, si unulu a spintecatu pusunariulu celuialaltu.

— Mai bine mi-ai fi taiatu man'a, — díse elu.

— Pentru ce?

— Pentru cà la chirurgi am creditu, dar la croitori nu mai am.

*

Erá o vijelia grozava pe candu unu prepaditu de tiganu se transportá la spendiurátore.

Tiganulu si-esprimà parerea sa de reu, cà nici in diu'a din urma a vietii sale nu se póte bucurá de unu timpu frumosu.

Inse calugarulu care lù-petrecea in trasura i respunse:

— Pentru tine inca e cale-vale, pentru cà tu vei remané aice, dar eu trebuie sè me si rentorcu totu in vremea acést'a.

*

Unu deputatu presintandu-se inaintea alegatoriloru spre a dá séma despre activitatea sa, díse:

— Eu am apartinutu partitului, care vré sè faca economisare in tóte cheltuieile tierii. De câte ori unu deputatu vorbesce in camera, cósta pe tíera bani. Eu dara n'am vorbitu nici odata.

*

Scen'a se petrece in Viena.

— Scii noutatea? A. a rapitu soci'a lui B.

- Soci'a lui B. ? amicului seu intimu ? Este o infamia.
 — A facutu unu actu si mai infamu.
 — Care ?
 — I-a 'napoiatu-o.

CE E NOU ?

Maj. Sa regin'a Elisabeta — precum scrie diuariulu „Figaro“ din Paris — va petrece vér'a in pomposulu castelu Sassetot-le-Mauconduit la Petites-Dalles intre Fecamp si Diepe. Acestu castelu, arangiatu cu multu luxu, zace in departare de dóue kilometre de la mare, cu care e legatu prin o strada frumósa. Parculu castelului are o estindere de 100 hectare.

Regin'a Victoria — precum ni anuncia o scire din Balmoral — a dantiatu. Acésta suna chiar asiá de importantu, ca si „Regele a plansu“ in dram'a „Don Carlos“ de Schiller. Acést'a a fostu primulu casu, de la mórtea barbatului ei, cà regin'a a dantiatu.

Don Alfonso si soci'a au facutu o excursiune, din Gratiu pana la Sárvár in Ungari'a. unde au petrecutu o septemana.

Judele de Eörkény. Sub conducerea unui advocatu din Budapesta, mai multi plugari din satulu Eörkény se aflau in audiintia la imperatulu. Maj. Sa ascultandu plansórea loru, puse man'a pe umerulu judelei si lu-intrebà : „Dta esti judele comunalu ?“ — „Eu, spectabile domnule“ — respunse acel'a. Vecinulu seu, spariatu de totu, cà judele a datu unu titlu pré micu imperatului, lu-trase de haina. Inse judele se superà si dise : „Nu me trage de haina, candu stau inaintea Maj. Sale.“ Imperatulu surise.

Romanulu unei fete disparute. In vér'a trecuta o féta tinera din Buda a disparutu. Parintii erau neconsolabili, inse tóte cercàrile loru s'au facutu insecdaru. Tóta famili'a erá de parere, cà tiner'a copila de siguru a saritu in Dunare. Intr'una din dilele trecute famili'a trista deveni de odata vesela, càci primu o scrisóre de la fét'a perduta. Ea le seriá, cà de cinci luni de dile se afa in cas'a unui boeriu din Romani'a, ca guvernanta, unde a facutu cunoscinti'a unui ingineriu, carele o ceru de miere. Deci fiindu cà si dins'a si-a datu consimtiementulu la acésta casatoria, cere si invoirea parintiloru ei, totu-odata i róga sè-i tramita documentele necesarie la cununia. Parintele fericitu duce in persóne documentele cerute, ca sè fia si dinsulu fatia la nunta.

Unu domnu marinimosu. Pe vaporulu „Budapesta“ unu servitoriu a gasitu unu portfoiu 200 fl. bani gata, si 1000 in harthii de valóre. Candu servitoriu lu a intrebatu, cà cine a perdutu unu portfoiu, — pagubasiulu mai cà si-a esitu din minti. Candu apoi servitoriu lu i predete portfoiulu, nu mai putea de bucuria si dede servitoriu lu — unu floru.

Flamur'a lui Hymen.

O mirésa cu milióne. La 8 l. c. s'a serbatu la Paris cunun'a tinerului principe Amadée de Broglie cu domniósiór'a Maria Say. Acést'a e casatori'a cea mai bogata a sesonului. Zestrea miresei e 700,000 franci,

adeca dupa banii nostrii patru-spre-diece milióne de florini. Ea e de 19 ani ; si cu atâte milióne si fara frumsetie si-ar fi capetatu destui miri. Inse dins'a nu e numai bogata, dar si frumósa si spirituala. Barbatulu ei e de 28 ani si servece ca oficieriu in corpulu-majoru.

Biserica si scóla.

Focu in o biserică. Diuariiele din America ni anuncia o nenorocire inspaimantatória. Catolicii francesi din Holyoke, statulu Massachusett, se aflau la biserică. De odata se escà focu, si biseric'a luà flacari. Spaim'a si confusiunea a fostu generala. Toti voiau sè ésa de odata pe usia, si de imbulzéla numai putini puteau. Astfelu au peritu peste o suta de insi.

Ce credu mamele. Diuariulu „Posener Zeitung“ scrie, cà intre poporatiunea de acolo s'a latitu vestea, cà imperatulu Vilelmu jucandu-se de a cartile cu Sultanolu turcescu, a perdutu 10,000 de copii. In urmarea acesteia, Sultanulu ar fi si tramisu ómeni, cari sè duca in tíera turcésca pe acei copii. Acesti tramisi ai Sultanolui stau in legatura cu invetitorii, cari capeta câte cinci taleri pentru fia-care copilu. Din caus'a acést'a mamele nu-si lasa copiii la scóla, cà nu cumva invetitorii sè-i venda Sultanolui. Investigatiunea s'a inceputu si pan'acuma s'au arestatu mai multi insi.

Literatura.

O regina scriitóre. In ultim'a brosiura a revistei francese „Revue des deux Mondes“ a aparutu unu articolu intitulatu „Ultimii Stuarti“, care mai pórsa si acestu alu doile titlu „Impressiunile si vederile unei regine.“ Precum afa diuariulu „France“, autórea acestui articolu e regin'a de Nederland.

Sesonulu báiloru.

O veduva gelitória. Intr'una din báile din Budii petrece de câte-va dile o femeia tinera, de o frumsetia rara. Ea posede tóte gratiile, cu cari natur'a iubitória póte sè inzestreze o femeia. Candu ea apare la preambulare, ochii tuturor se uimescu si o admira, cà pe o stea frumósa. Dar o durere adanca e imprimata pe fati'a ei, cà-ci ea — frumós'a femeia — are trebuintia de o mana ajutatória in preumblàrile ei. In ochii dinsei nu reside lumin'a steleloru. Nefericit'a si-a perdutu barbatulu abiá la o septemana dupa cununia, si atát'a a plansu, încátu i s'a stinsu vederea. Melancoli'a adanca, in care dins'a petrece in continuu, face, cà medicii sè se téma de o urmare fórte trista pentru ea.

Tribunale.

Unu principe rusescu Nicolau Tschelokajeff, este unu omu fórte brutalu. Dinsulu intr'atát'a si-batea soci'a, încátu ea fu silita a-lu dá in man'a justitiei. — Tribunalulu a condamnatu pe crudulu barbatu la perderea tuturoru drepturiloru si privilegiiloru sale, precum si la deportatiune in guvernamentulu Irkutsk, pe 17 ani.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1875. Calea tierci nr. 39.